

קודם כל, ביום חמישי הקרוב אנחנו משיקים את ספר הדרשות החדש שלי, "איכה? הפרשה מדברת עליך". בתוכנית - חוץ מגבינות ויין ומוזיקה נעימה - גם דרשה על מורי רבי, אהרון דוד גורדון, הרב הלא חילוני של העלייה השנייה. גם מי שכבר רכש את הספר, מוזמן להגיע ולחגוג איתנו. הערב הוא ללא עלות.

השבוע חשבתי הרבה על יצחק. יצחק אבינו.

כולנו מתייחסים אל אברהם כאל אבי האומה העברית ואבי כל הדתות המונותאיסטיות. וכולנו יודעים שיעקב הוא אבי עם ישראל, שהרי אנו קרואים על שמו. אבל מה עם יצחק? הוא לא "אבי-שום דבר!!!

יצחק הוא הדמות הפאסיבית ביותר בתורה, לא פלא שאף אחד לא נקרא על שמו.

הוא נולד בפרשה הקודמת - פרשת וירא - באופן נסי, בעקבות הבטחה של אלוהים והתערבות של שלושה מלאכים.

אחיו למחצה - ישמעאל - הגדול ממנו בכמה שנים, גורש מהשטח בהוראת אמו כדי שלא יהווה איום עליו ועל ירושתו.

הוא נלקח על ידי אביו ונעקד על המזבח. העצים למזבח הונחו על גבו התמים. ברגע האחרון הגיחו איל בסבך ומלאך מהשמיים שהצילו ביחד את חייו.

בפרשה שלנו - חיי שרה - יצחק כבר בן ארבעים, והוא עדיין רווק. אבא שלו נותן הוראה לעבד הנאמן של המשפחה - אליעזר - ללכת לחרן למצוא לבן הממשיך כלה. בתשובה לשאלתו של העבד, אברהם משיב אותו בטקס שבועה עתיק שלעולם לא יוריד את יצחק מן הארץ.

כשרבקה מובאת אליו, הוא מכניסה לאוהל של אמו, שרה, ובחיק אשתו החדשה הוא מוצא נחמה על מות אמו. בשבוע הבא - בפרשת תולדות - כשיגבר הרעב בארץ, יצחק יבקש לרדת למצרים, כפי שעשה אביו לפניו. אלוהים יעצור בעדו ויורה לו שלא יעזוב. את השפע הוא ימצא בארץ כנען.

כשרבקה תהיה בהריון עם שני תאומים עוינים, היא זו שתלך לדרוש תשובות מאלוהים. רק היא, ולא יצחק, תישא בקרבה את התשובה הנוראית לגבי צפונות העתיד.

יצחק יאהב את עשו - את "הילד הלא נכון", כביכול - ורבקה את יעקב, שממנו יבוא ההמשך של עם ישראל. בשבוע הבא גם נגלה שיצחק עיוור - בגלל זקנה? בגלל טראומת העקדה? אולי תמיד היה עיוור? לא ברור. בכל אופן, הוא יושב לו באוהל...

עוד בשבוע הבא נקרא כיצד יצחק יחוש שמותו קרב, למרות שהוא יחיה עוד עשרים שנה לפחות, והוא יבקש להעביר את הברכה לבנו. יצחק ישלח דווקא את עשו לצוד עבורו ולהכין לו את המטעמים האהובים עליו, שבעבורם הוא יברך את בנו, בכורו, אהובו.

רבקה תשמע את בקשתו ותשנה מן היסוד את התכניות. היא תקדים את עשו ותכין לבעלה את האוכל האהוב עליו, ותמסור את המגש בידיו של יעקב, המחופש לבן האהוב של יצחק.

כשעשו יגלה את התרמית שנעשתה והוא יבקש להרוג את יעקב, רבקה תשכנע את יצחק לשלוח את יעקב לחרן, להקים שם משפחה.

כזה הוא יצחק אבינו - פאסיבי, מופעל, מוזר, קצת לא-יוצא. מה הפלא שהוא איננו אבי אף אחד?

השבוע, אני מבקש להציע רעיון מהפכני!

אני רוצה להציע שיצחק הוא אבינו האמיתי ואנחנו לא ידענו. לאו דווקא אבינו הבלעדי, אבל דווקא הוא עמוד התווך המרכזי באבהות המשולשת שלנו.

יצחק, כשמו כן הוא. הוא הצחק. הוא יודע משהו שאנחנו לא יודעים, או שאנחנו פשוט מתכחשים לו כבר אלפי שנים.

דווקא הפסיביות המוחלטת של יצחק היא גדולתו האדירה.

יצחק יודע שלא אנחנו מנהלים כאן את העניינים. אנחנו רק חושבים שכן. וזה נורא מצחיק אותו.

אברהם שומע קול אלוהי ללכת, לעזוב, לנטוש, להקריב, לתת, למסור. הוא קשוב לקול המצווה אותו, הוא נאמן לו, והוא הולך בעקבותיו עד כאב.

יעקב לא ממש שומע קול אלוהי - למעט הבטחה עמומה בחלום שלא ידאג יותר מדי, הכל יהיה בסדר - ובכל זאת מילדותו ועד יום מותו הוא יחווה חיים של פחד ובעתה. הוא יתפוס את עצמו כחלש - מול אחיו התאום, מול לבן, מול יושבי הארץ, מול שכם, מול בניו, מול פרעה - ולכן יתנהל פעמים רבות באופן מניפולטיבי, כפי שהחלש עושה. גם כשהוא יהפוך לישראל, הוא יישאר יותר יעקב מישראל עד יום מותו.

יצחק, לעומת אביו ולעומת בנו, לא ילך לשום מקום. הכי רחוק שהוא יגיע זה יהיה גרר (עזה), שלא נחשבה לחו"ל באותה תקופה. מצרים וחרן הן מחוץ לתחום.

כבר מההתחלה ברור שמהו בו מאוד מאוד שונה: מדוע ישמעאל מצחק לו? מדוע שרה מרגישה שהיא חייבת לגונן עליו? מדוע אברהם חושב שדווקא הוא מתנה תמימה לאל? מדוע שולחים את העבד לחפש עבורו אישה? מדוע אברהם משיב את העבד שלא יוריד את בנו מן הארץ? מדוע רבקה נפלה מהגמל כשהיא ראתה את יצחק בפעם הראשונה?

מדוע אלוהים לא מדבר איתנו???

מדוע יצחק עיוור???

מדוע קוראים לו יצחק???

יצחק מזכיר לי קצת את דמותו של הבודהה. שמתם לב שבכל הפסלים, הקטנים והגדולים, הבודהה יושב, פאסיבי, ועל פניו צחוק? שלמרות שהפסל לא זז, נראה שכל גופו מצחקק?

יצחק הוא הבודהה העברי העתיק. הוא המואר שלנו. הוא לא נאבק, הוא לא נלחם, הוא לא מנסה לשנות בכוח את המציאות שסביבו. הוא יושב באוהלו ומקבל את פניה של המציאות. הוא יצחק אחרון.

אנחנו נוהגים לחשוב, שכשיעקב נכנס לאוהל עם מגש האוכל (בפרשה הבאה), והוא מחופש לעשו, וכל כלי שקר והתחזות, שיצחק היה חשדן ומבולבל. ובכן, לא בהכרח! מאוד ייתכן שיצחק ידע היטב מה קורה סביבו. קירות האוהל דקים, ואת הדרמה שבחוץ אפשר היה לשמוע טוב טוב. כשהוא יתחקר את יעקב בשבוע הבא, ימשש אותו ויריח אותו, הוא לא יעשה זאת כדי לגלות את הרמייה, הוא פשוט יבקש לשאול את יעקב את השאלה שאלוהים שאל את אבות אבותיו: "איכה?". הוא יבקש לברר עם יעקב אם הוא יודע מי הוא באמת? אם הוא ער לכך שהוא מחופש? אם הוא מוכן לשאת על עצמו את מחיר מעשיו? הוא ירמוז לו "אני יודע בדיוק מי אתה, שלא תהיה לך טעות כאן, אבל האם אתה יודע מי אתה?". כשיעקב יתעקש להישאר בשקרו, הוא יקבל מיצחק את מה שביקש, את מה שמגיע לו - את הברכה שלא נועדה לו! וכשעשו - התמים האמיתי בסיפור - ייכנס לאוהל עם מגש האוכל שהוא הכין לאביו, יצחק ימשיך לשחק את המשחק וימשיך לצחוק בקרב - "אוי" הוא יגיד לו, "מישהו אחר בא לקחת את ברכתך". עשו יבכה נורא וישאל אם אין לו עוד ברכה לתת לו, ויצחק יגיד שלא, למרות שהוא ייתן לו ברכה בכל זאת, כאילו לומר לו, המציאות היא ברכתך. לך והתמודד עמה. וכשרבקה תבקש להבריח את יעקב מהארץ, יצחק יענה לה, כן יהי רצון.

יצחק עוד יחיה המון שנים. מי שלא יזכה לראות שוב את הבן האהוב זאת רבקה.

כל זה קורה, כאמור, בשבוע הבא. השבוע אנחנו רק לומדים איך כל העולם כלו רוקד לפני יצחק. איך כולם משרתים אותו. איך כולם עושים עבורו. איך אברהם, העבד ואלוהים בכבודו ובעצמו עמלים למצוא ליצחק שידוך.

יצחק הוא תוצאה של נס. כל חייו הם נס אחד גדול. יש כל מיני סוגי נסים, אבל הנס של יצחק הוא נס ההתמסרות המוחלטת.

העבודה שבלב:

אנחנו העדפנו עד היום להיות בניו של אברהם המהפכן ובניו של ישראל. ההזמנה השבוע היא לשקול להיות בניו של יצחק. להתבונן במציאות בעיניים חדשות לחלוטין. להיות עיוורים לתככים, לתסבוכת האנושית, לפחד של בני האדם מחוסר האונים שלהם, ולהתמסר לדרמה המדהימה של החיים המבקשים לקרות סביבנו.

ולצחוק. לצחוק כל הדרך אל השלווה.

יצחק הוא לא אבינו היחידי, זה בסדר, לא להילחץ! יש לנו עוד שניים. אבל השבוע נשקול לתת ליצחק את מעמדו המלא - האבא שחייו הם נס מתמשך, כי הוא ידע להתמסר למציאות.

שבת שלום,

אלישע